

ЗАТВЕРДЖЕНО
Директор Державного науково-методичного центру змісту культурно-мистецької освіти

Марина БРИЛЬ
« 10 » _____ 2024 р.

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ЗМІСТУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

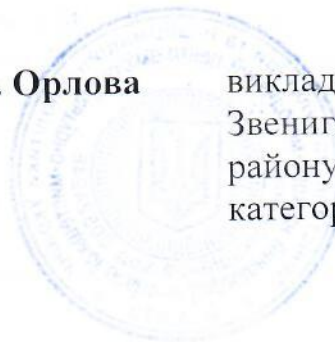
**ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТФІЛЬМІВ, МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ
ТА МУЗИЧНО-ДИДАКТИЧНИХ ВПРАВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНТЕРЕСУ
ДО НАВЧАННЯ З ФАХУ «МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ»
НА ЕЛЕМЕНТАРНОМУ ПІДРІВНІ МИСТЕЦЬКОЇ ШКОЛИ**

Методичні рекомендації

Укладач:

А. В. Орлова

викладач Звенигородської дитячої школи мистецтв Звенигородської міської ради Звенигородського району Черкаської області, спеціаліст вищої категорії

Рецензенти:

С. О. Лещук

викладач Закладу «Вінницька дитяча школа мистецтв», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

Н. Й. Томич

викладач Комунального закладу «Коломийська дитяча музична школа № 1 імені Анатолія Кос-Анатольського», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

Відповідальна
за випуск

А. Г. Полещук

Рекомендовано

на засіданні міжшкільного методичного об'єднання викладачів народних інструментів закладів мистецької освіти КЗ «Ватутинська мистецька школа», Звенигородської ДШМ, Катеринопільської ДМШ (протокол № 4 від 30 березня 2023 р.)
© Орлова А. В., 2024 р.
© Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти, 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
I. МУЛЬТФІЛЬМИ ТА МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НОТ ТА ЇХ ТРИВАЛОСТЕЙ.....	6
II. МУЗИЧНО – ДИДАКТИЧНІ ВПРАВИ	8
III. ГРА НА ІНСТРУМЕНТІ ПІД ФОНОГРАМУ.....	11
IV. МУЛЬТФІЛЬМИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ.....	12
ВИСНОВОК.....	14
ДОДАТКИ.....	15

ВСТУП

Початковий період навчання в класі з фаху – це час, коли педагог відповідає за те, щоб учні засвоїли основні концепції, техніки та навички в обраній області мистецтва. Це включає в себе створення змістовного плану, надання якісної інструкції, сприяння розвитку творчого мислення та відчуття самовпевненості учнів у їхньому мистецькому виборі. Важливо також створити підтримуюче середовище, де учні можуть відчувати себе комфортно та заохочуватися до вираження своєї творчості.

Під час роботи з учнями першого року навчання (елементарний підрівень мистецької школи) в кожного викладача на уроках спеціальності виникає питання: якими методами зацікавити дитину, щоб урок пройшов цікаво, динамічно, в учня розвивався інтерес до занять й він отримав та засвоїв максимум матеріалу. На початковому етапі учень не може довго займатися однією справою, через що в нього зникає інтерес до навчання. Виникає відчуття, що вчитись важко, не цікаво і дитина відмовляється грати на музичному інструменті. Тому потрібно протягом заняття частіше змінювати види діяльності та надавати базові знання в ігровій формі, щоб учень весь урок був зацікавлений, активний й у нього розвивався більший інтерес до занять. Для цього можна використовувати різноманітні підходи.

Головне завдання педагога для учня-початківця у мистецькій школі – створити сприятливу та надихаючу атмосферу, де кожен учень відчуває підтримку, розвиває свої таланти і відкриває для себе нові можливості у творчості. Також надати індивідуальну увагу кожному учневі, допомагати йому зростати як митцю та виховувати в нього любов до мистецтва.

На початковому етапі велика доля навчального матеріалу єдина для занять з музично-теоретичних та спеціальних дисциплін, тому завдання, які будуть використовуватись з освоєння початкової музичної грамотності, розвитку метро-ритму та музичного слуху, можуть з успіхом використовуватись й на уроках музичної грамоти та практичного музикування.

Особливість наданої методики ґрунтується, по-перше, на комплексному розвитку музичних і рухових здібностей дітей. По-друге, на багатовекторному підході до планування уроку, який повинен включати різні види вправ та завдань, враховуючи можливості учня. По-третє, на використанні мобільних додатків та інформації, яку можна вивчити за допомогою мультфільмів. Це осучаснює підхід до вивчення та засвоєння нових знань, допомагає образному мисленню. По-четверте, гра на інструменті відбувається паралельно із засвоєнням основ музичної грамоти, вправами на розвиток ритмічних здібностей та слуху.

Спостерігаючи за сучасними дітьми, бачимо, що вони люблять гратися гаджетами, в комп'ютерні ігри, а також дивитися мультфільми. Тому на основі їх активного використання автор рекомендацій і будує навчання, зокрема в класі сопілки.

Дану методику можливо використовувати на заняттях з фаху на першому році навчання елементарного підрівня класу сопілки, а також інших інструментів. Для цього на занятті нам потрібний телефон та портативна колонка для включення фонограм.

Використання сучасних технологій та вправ у мистецькій школі має кілька переваг. По-перше, вони забезпечують доступ до різноманітних ресурсів та інструментів, що розширює можливості творчого виразу. По-друге, вони стимулюють інтерактивне навчання та залучення учнів до процесу. Також це допомагає зберегти актуальність навчального процесу, адаптуючись до сучасних трендів і технологічних можливостей.

I. МУЛЬТФІЛЬМИ ТА МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НОТ ТА ЇХ ТРИВАЛОСТЕЙ

Ноти – це графічні знаки якими позначаються звуки, з яких складається музичний твір. Щоб навчитись грати на музичному інструменті, потрібно обов'язково вивчити розташування нот на нотному стані. На початковому етапі навчання, коли проходить знайомство учнів з нотами, пропонується демонструвати навчальні мультфільми, за допомогою яких учень швидко запам'ятовує матеріал. Це такі мультфільми як:

- [«Казочка про ноти»](#);
- [«Казка про пригоди веселих нот у Музичному королівстві»](#);
- [«Музика для дітей. Вивчаємо ноти»](#);
- [«Музична казка «Пригоди ноток в музичному королівстві»](#);
- [«Вивчаємо ноти. Розвиваючі казки про нотну грамоту для дітей»](#);
- [Пісенька «Ноти знаєм ми усі»](#);
- [Пісенька «Веселі ноти»](#) та інші.

Коли учень ознайомиться з нотами та з їх розташуванням на нотному стані, поступово вчимо його користуватися мобільними додатками, за допомогою яких зручно впевнено вивчити ноти, їх розташування та звучання. Пропонуємо наступні додатки:

- [«Вчимо ноти»](#) – за допомогою цієї гри учень може швидко повторити ноти, згадати їх написання на нотному стані. Корисно нею користуватись після канікул чи будь-якої перерви між заняттями.
- [«Complete Music Reading Trainer»](#) – дуже корисний додаток, який має багато вправ та різні рівні складності.

Ці додатки розроблені для операційної системи Android, а для IOS можемо скористатися наступними:

- [«NoteWorks Lite»](#);
- [«Music theory quiz»](#);
- [«Paglano»](#).

Кожну гру бажано підбирати враховуючи можливості дитини, за принципом від простого до складного.

Мультфільми та мобільний додаток для вивчення тривалостей звуків

Тривалість – це довжина звучання звуку, що вказує на його протяжність у часі. Щоб діти краще зрозуміли як вимірюється звук, потрібно наочно показати, що це відбувається через поділ цілої ноти та кожної наступної на дві рівні частинки, завдяки чому утворюються коротші тривалості нот. Що завдяки тривалості звуків музика може вибудовуватися у ліричну мелодію або веселий, імпульсивний ритм. Звуки без ритмічного малюнку – це лише неорганізований набір звуків. Якщо звуки в музичних творах не будуть витримуватися в певному ритмічному малюнку, твір не буде схожий сам на себе.

Щоб допомогти учню вивчити тривалості звуків, використовуємо наступні мультфільми:

- [«Вивчаємо довгу та короткі ноти»](#);
- [«Половинна нота з вправою»](#);
- [«Вивчаємо довгу паузу»](#);
- [«Дід та баба ритмічні вправи»](#);
- [Ритм-гра «Музичний зоопарк»](#);
- [Ритм-гра «Веселий дощ»](#);
- [Казка «Тривалості нот»](#) та інші.

Також, щоб учень краще засвоїв тривалості, розміри, міг опанувати відчуття темпу (міри швидкості в музиці), метру (чергування сильних і слабих долей) та співвідношення тривалостей (тобто ритму), використовуємо мобільний додаток «Complete Rhythm Trainer» (для операційної системи Android). Для операційної системи IOS є додаток «Ритм. Читати ритмічні ноти». Ними добре користуватися як з учнями початківцями, так і з старшими, використовуючи різні режими та рівні, бо представлено багато вправ різної складності.

II. МУЗИЧНО - ДИДАКТИЧНІ ВПРАВИ

Музично-дидактичні вправи – це навчальний матеріал, який дає можливість учням активно, в ігровій формі переживати музику, відчувати емоційну виразність музичного ритму і відтворювати його. Вони викликають у дітей зорову, слухову і рухливу активність, і тим самим розширюють сприйняття музики в цілому. Крім того, дають змогу створити умови, які сприяють сенсорному розвитку дитини.

Активізація слухання музики здійснюється завдяки введенню до нього інших видів музичної діяльності: рух, інструментальний супровід. Однією з важливих умов є ретельний підбір репертуару для слухання: бажано надавати перевагу невеликим за обсягом творам, які написані у простих формах або окремим фрагментам найкращих зразків композиторської творчості.

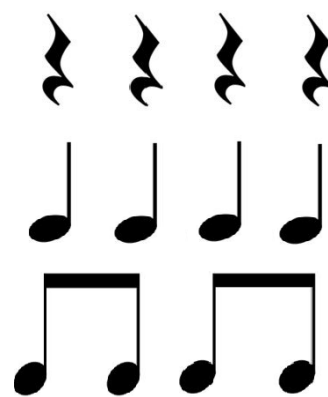
Вправа I. Підбираємо знайому мелодію, яку діти добре знають, і робимо на неї схему знаків, якими учень під музику малює пальчиком. Наприклад, на пісню «[Червона калина](#)» малюємо схему (додаток 1). Вмикаємо музику і учень, граючись, водить пальчиком чи олівцем під мелодію по схемі знаків: в цей час в нього добре розвивається почуття метро-ритму, відбувається активізація мозку до слухової уваги. Відео-презентацію виконання вправи можна переглянути за [посиланням](#).

Відео-презентація до пісні «[Черепаша Аха](#)» на схему (додаток 2).

Відео-презентація до мелодії з кінофільму «[The Addams Family](#)» (Сімейка Адамсів) на схему (додаток 3).

Вправа II. Для неї ми використовуємо пісню «[Bad Habit-Arya Yildirim](#)» («Погана звичка-Ар'я Йилдирим»).

Робимо схему з пауз та картки з четвертними та восьмими нотами: Під музику викладач кладе на місце паузи картку з нотами будь-якої тривалості та перший виконує вправу – на паузу вказує пальцем, а ноти хлопає долонями. Учень повторює за викладачем. Повторюючи вдруге, картки міняємо місцями і знову учень повторює

за викладачем.

Наприклад, пропонуємо такі схеми на перші 8 тактів теми пісні (додаток 4):

- перший раз ми хлопаємо під музику по такій схемі: спочатку викладач, потім учень (схема 1);
- другий раз по другій схемі (схема 2);
- третій раз по третій схемі (схема 3);
- четвертий раз по четвертій схемі (схема 4).

Далі схеми змінюємо на власний розсуд викладача або учня – варіацій може бути безліч.

Ця вправа добре розвиває відчуття темпу, метру та співвідношення тривалостей, пришвидшує навчання читання нотного тексту.

Паралельно з розвитком музичного слуху, метро-ритму, оволодінням гри на інструменті та освоєнням азів музичної грамоти пропонуємо звернути увагу на метод розвитку розкутості, пожвавлення та активізації роботи мозку, розроблену американськими педагогами Полом та Гейл Деннісонами, що презентована в книзі [«Гімнастика мозку»](#). Цей психокорегуючий напрям, що отримав назву «Загальноосвітня кінесіологія», засновано на дослідженнях видатних психологів та педагогів: Арнолд Гезелл, Жан Піаже, Марії Монтесорі та інших і зосереджується на ідеях природного саморегульованого розвитку дитини. Мається на увазі, що через нескладні фізичні рухи тіла можна розвинути, скорегувати такі особистісні дані, як:

1. активізація мозку до слухової уваги;
2. координація та пам'ять;
3. зняття стресу та зосередженість на завданні без зажимів та блоків;
4. активізація зорового сприйняття.

В дослідженні Пола та Гейл Деннісонів пропонуються два типи рухів. Перший – перетинає централізовану лінію тіла (два ока, вуха, руки і т. д.). Запускається механізм зняття стресових блоків і нервова система «відтає», налагоджується зв'язок між двома півкулями. Другий тип – односторонні рухи

тіла, що сприяють розкріпаченню зв'язків типу «очі – руки», «бачу – чую – граю».

Вправа III. Малюємо ритмічний малюнок нотами для лівої і правої руки (додаток 5). Спочатку його простуємо олівцем по схемі під рахунок, по черзі лівою рукою – по лівій стороні, правою – по правій, а потім з'єднуємо ці ритмічні малюнки двома руками одночасно, при цьому ритмічний малюнок правої і лівої руки не співпадає. Вмикаємо метроном і повторюємо ці рухи під метроном повільно, потім швидше, а потім пробуємо повторити під музику із саундтреку до мультфільму [«Angry Birds»](#) («Злі птахи»). Відео-презентацію виконання вправи можна переглянути за [посиланням](#).

Коли учень навчиться вистукувати цю схему, робимо другу, дзеркальну до першої. Тільки стукати починаємо правою рукою (додаток 6).

Якщо учень добре справляється з даним завданням, пропонуємо йому поставити руки навхрест і простукати ці вправи в такому положенні: правою рукою по лівій стороні, лівою рукою по правій стороні. Потім цю схему можна ускладнити (додаток 7).

На музику [німецької народної польки «Дідусь»](#) використовуємо наступний ритмічний малюнок (додаток 8). Стукаємо один раз лівою рукою по лівій стороні, один раз правою рукою по правій, потім два рази двома руками разом.

На пісню [«Bad Habit-Arya Yildirim»](#) («Погана звичка - Арья Йилдирим») використовуємо іншу схему (додаток 9). Виконання цієї вправи аналогічне попередній.

Функції цих вправ:

1. активація синхронної роботи обох півкуль знімають стресові блоки;
2. активація бінокулярного і периферичного зору;
3. підвищення координації руху при фокусуванні «око-рука»;
4. активація читання нотного тексту, прискорення його осмислення;
5. включення довготривалої асоціативної пам'яті;
6. розслаблення скутості очей, шиї і плечей під час зосередження;
7. активація сприйняття структури музичного тексту.

III. ГРА НА ІНСТРУМЕНТІ ПІД ФОНОГРАМУ

На початковому етапі навчання гри на інструменті рекомендуємо використовувати фонограму в якості супроводу паралельно з грою з концертмейстером. Наприклад, для занять на сопілці беремо нотний збірник «Сопілка. Перші кроки» (автори Павленко Ю. М. та Павленко Л. Є.), який є дуже зручним для навчання гри на сопілці з використанням фонограм.

Твори, що увійшли до збірника, підібрані з урахуванням як специфіки інструмента, так і вікових особливостей психологічного і фізіологічного розвитку учнів-початківців. У кожному творі перед юним виконавцем постає конкретне завдання вивчення і опрацювання якого дозволяє перейти до наступного етапу в оволодінні основними прийомами гри на сопілці.

Заняття можна розпочати з опанування найлегшої ноти (на сопілці це нота «сі»). Спочатку учень вчиться рахувати дивлячись на пісеньку і хлопаючи в долоні, повторюючи ритмічний малюнок під фонограму, потім учень співає, називаючи ноту та хлопаючи в долоні (запам'ятовує ноту) під фонограму, після цього граємо цю пісеньку під фонограму на інструменті. Якщо учень не встигає грати в заданому темпі, потрібно уповільнити фонограму, для цього використовуємо мобільний додаток «Music Speed Changer». Коли учень справляється і грає в підібраному темпі, поступово збільшуємо його. Граючи ноту «сі» під фонограму учень починає відчувати себе артистом, в нього з'являється азарт, він вже хоче виступати. Поступово закриваємо наступні дірочки на сопілці, вивчаючи інші ноти. Граючи під фонограму на 2й, 3й, 4й і т. д. нотах, учень із задоволенням вивчає і запам'ятовує їх усі. З кожною наступною пісенькою поступово ускладнюється ритмічний малюнок, додаються інші тривалості нот та розміри.

Гра під фонограму є дуже корисним та захоплюючим заняттям, вона виховує відчуття метроритму, єдиного темпу, вміння легко орієнтуватися в тексті, не розгублюватися під час публічних виступів.

Користуючись цим збірником учні легко і з задоволенням навчаються гри на сопілці.

IV. МУЛЬТФІЛЬМИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ

Одним з основних факторів навчання музиці є розвиток образного мислення. Тому викладач має знайти конструктивний підхід до методів активізації музично-образного мислення учнів, що пов'язаний, головним чином, з використанням наочності. Розвиток творчих здібностей потрібно починати з ранніх років, бо чим раніше починати, тим більше шансів їх розкрити, що є одним з важливих чинників у педагогіці.

У психології образне мислення іноді описують як особливу функцію уяви. Уява – це психологічна основа творчості, універсальна здатність будь-якої людини до побудови нових образів, що походять з минулого досвіду, шляхом перетворення з практичного, чуттєвого, інтелектуального, емоційного.

Уява грає величезну роль в житті людини. За її допомогою людина опановує сферу можливого майбутнього, створює та освоює усі сфери культури. Уява є основою будь-якої творчої діяльності, допомагає людині створювати нові оригінальні образи. Сутність уяви полягає в перетворенні світу.

Найважливіша функція уяви у тому, щоб уявляти дійсність в образах. Багато дослідників розглядають її як основу становлення творчої особистості, оскільки створення бажаного образу – передумова будь-якого творчого процесу. З цього закономірно випливає, що активна роль уяви – це відмінна особливість дитячого мислення, що грає визначальну функцію у створенні процесу навчання мистецтву.

Таким чином, педагогічними завданнями розвитку образного мислення в молодшому шкільному віці є:

1. Формування здатності бачити предмет чи проблему як цілісну систему, сприймати будь-який предмет всебічно, у всьому різноманітті зв'язків елементів життєвого досвіду (вражень, уявлень, знань, переживань);

2. Здатність бачити єдність взаємозв'язків у явищах та законах розвитку. Впливає, що активізація уяви учня у процесі навчання музиці стає необхідною передумовою розвитку музично-образного мислення.

Для того, щоб допомогти учню розвивати свою уяву, можна використовувати мультфільми. Зараз є багато мультфільмів про різні музичні інструменти, тож у кожного учня є можливість підібрати його саме про свій інструмент. Для сопілки чи флейти можна використати наступні:

- [«Світ чекає на відкриття. Сопілка»](#);
- [«Чарівна сопілка»](#);
- [Клео та Кукін «Давня флейта»](#);
- [Kiwi i Strit «Флейта»](#);
- [Казковий світ музичних інструментів «Казка про сопілку»](#) та інші.

Також добре розвиває образне мислення демонстрація мультфільму на пісню, яку учень вивчає. Наприклад:

- [«Фермер Макдональд»](#);
- [«Два веселі гуси»](#);
- [«По дорозі жук, жук»](#);
- [«Я лисичка, я сестричка»](#);
- [«У лісі, лісі темному»](#) та інші.

Завдяки таким мультфільмам в учнів краще працює уява і процес вивчення твору проходить набагато швидше.

Висновок

Навчитися грати на музичному інструменті до мистецької школи приходять діти з різними музичними здібностями. Тому викладачу потрібно творчо підходити до своїх занять, до кожного учня знаходити індивідуальний підхід, сучасні форми та методи навчання. Сподіваємось, що дані рекомендації доповнять звичні методи, якими викладач користується на уроці, допоможуть зробити його цікавішим, різноманітнішим. А учні легко, швидко та із задоволенням вивчатимуть ноти, називатимуть та відтворюватимуть їх на інструменті, знатимуть основні тривалості нот, читатимуть ритмічні малюнки, удосконалюватимуть координацію, розвиватимуть зосередженість, пам'ять, знімаючи психічні та фізичні затиски і блоки, розвиваючи творчі здібності і з великим задоволенням граючи на музичному інструменті.

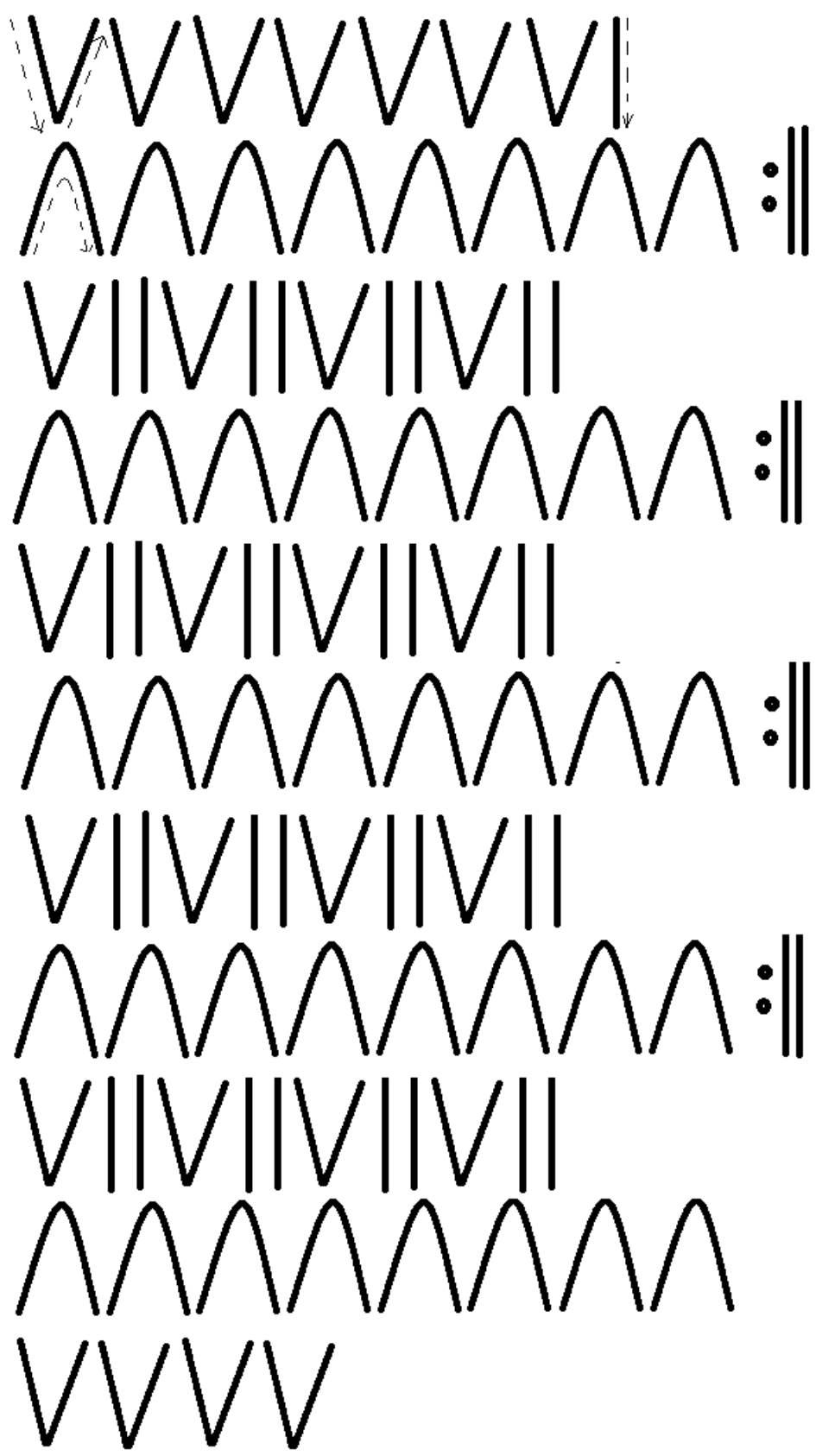
Сучасні діти потребують сучасних підходів і не можна їх підготувати та навчити, використовуючи лише ідеї минулого. Змінюється світ, покоління та технології. Автор вищевикладеного, маючи великий стаж роботи, п'ять років користується цією методикою, постійно її доповнюючи та вдосконалюючи. Завдяки цьому учні з різними здібностями та можливостями показують гарні результати, з великим задоволенням відвідують заняття, граючись засвоюють нотний матеріал вдома і з нетерпінням чекають власних виступів.

ДОДАТКИ

Дод. А.1. Схема до пісні «Червона калина»

Дод. А.2. Схема до пісні «Черпаха Аха»

Дод. А.4. Схема до пісні «Bad Habit-Arya Yildirim»

Схема 1

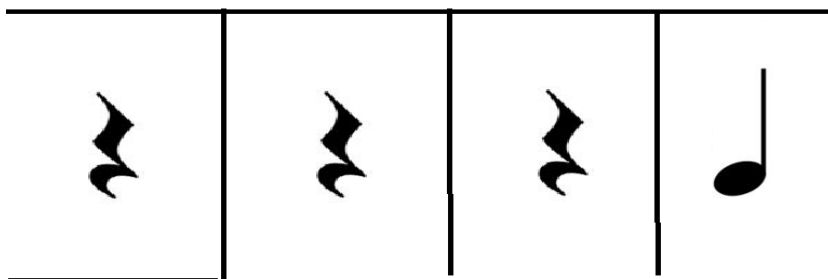

Схема 2

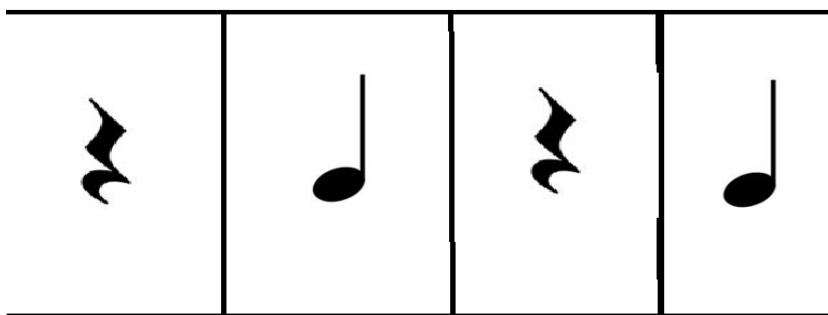

Схема 3

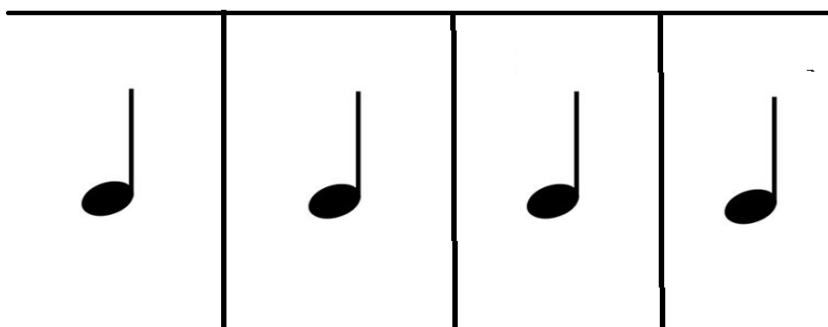
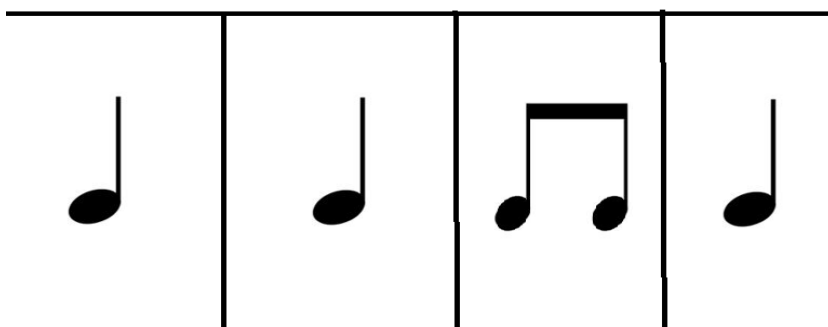
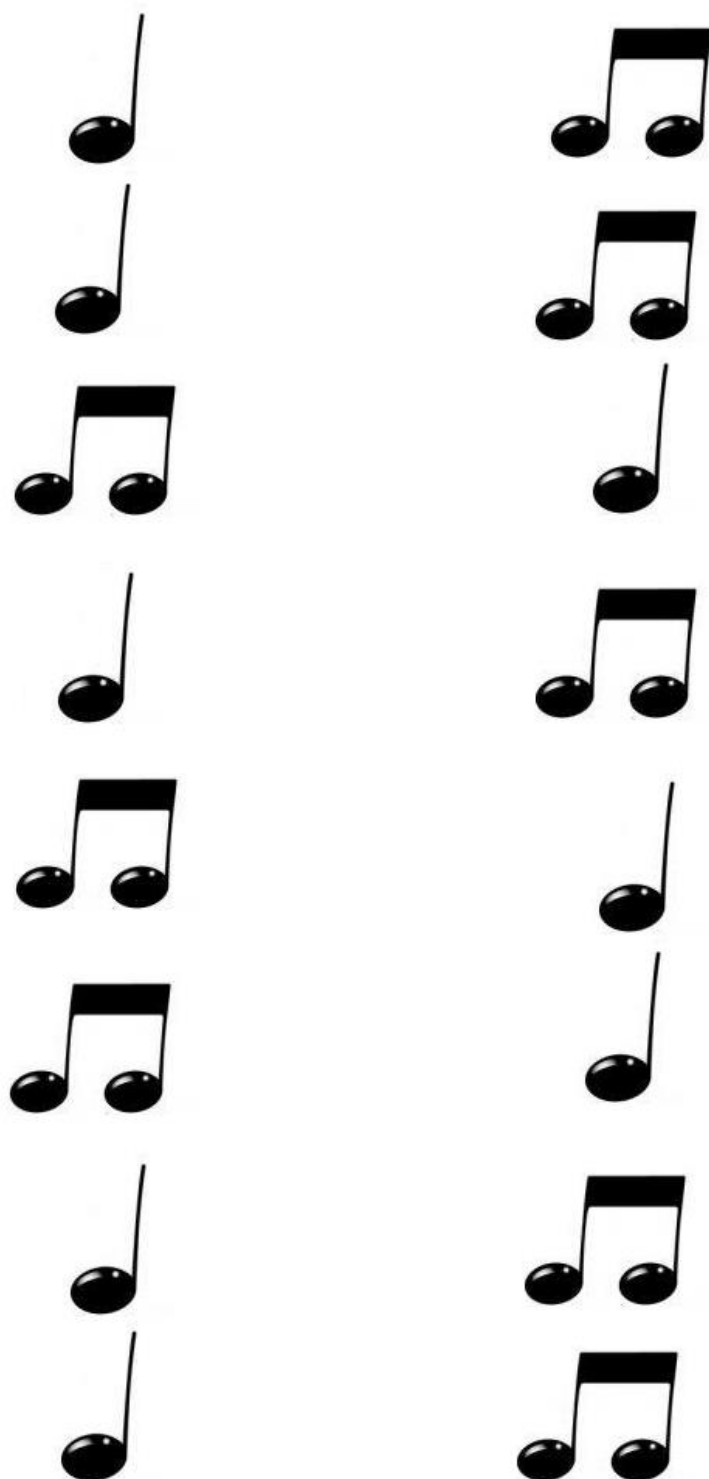

Схема 4

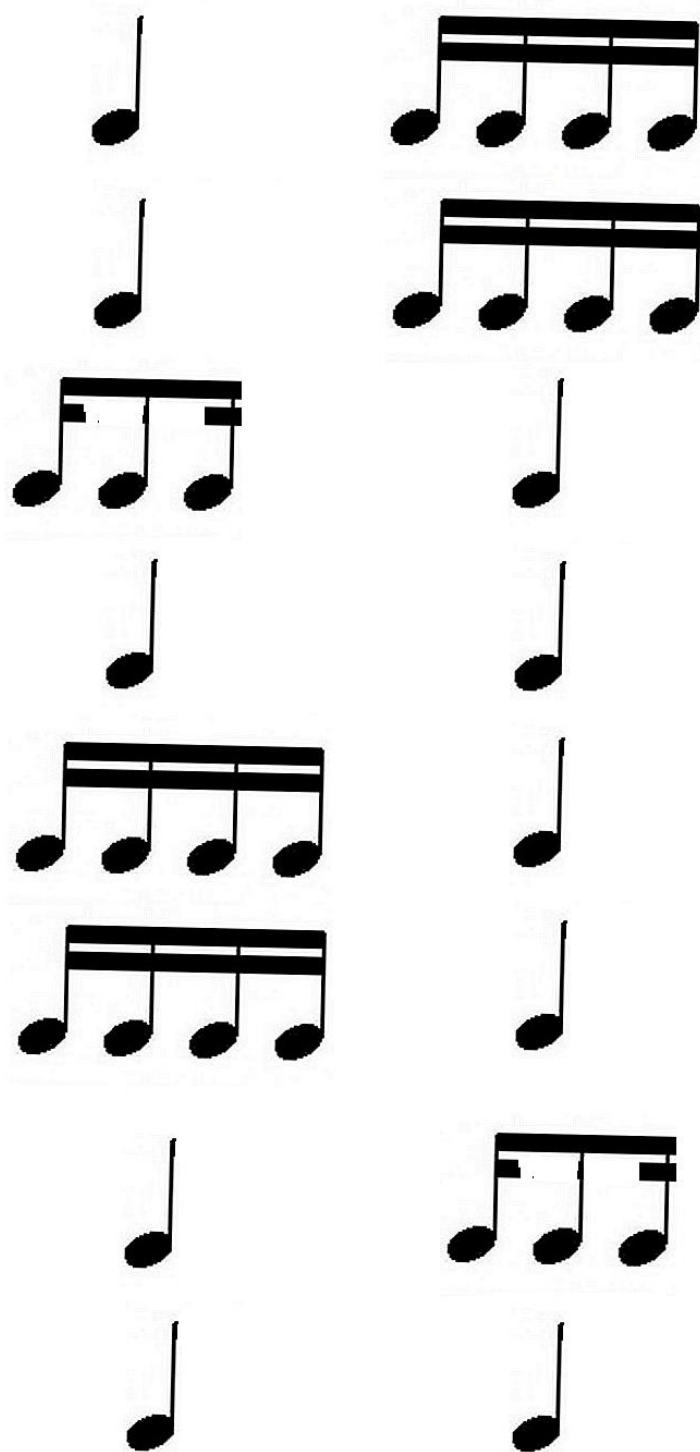
Дод. А.5. Схема 1 до саундтреку з мультфільму «Angry Birds»

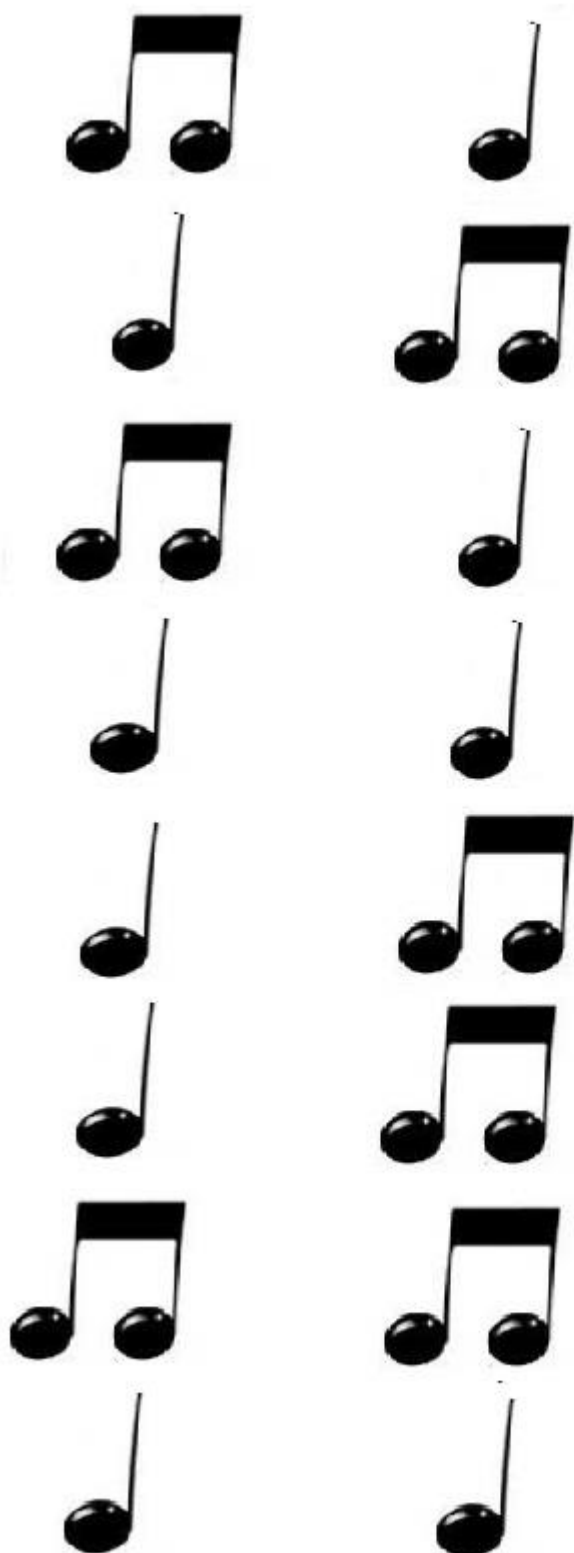
Дод. А.6. Схема 2 до саундтреку з мультфільму «Angry Birds»

Дод. А.7. Схема 3 до саундтреку з мультфільму «Angry Birds»

Дод. А.8. Схема до німецької народної польки «Дідусь»

Дод. А.9. Схема до пісні «Bad Habit-Arya Yıldırım»

